

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI (LAVA)

MISTÄ ON KYSE?

Aina kun päätöksellä katsotaan olevan laajoja vaikutuksia lapsiin, suositellaan tehtäväksi Lapsivaikutusten arviointi.

Ennakoarvioinnissa ennakoidaan päätöksen lapsiin ja nuoriin kohdistuvia vaikutuksia. Valmistelija kuvaa ehdotuksen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja päätökselle. Lapsivaikutusten arviointi ei ole päätöksentekoa sitova työkalu vaan tapa tuoda lasten ääni kuuluviin. Lapsivaikutusten arvioinnissa lasten kokemuksia vertaillaan muuhun käytettävissä olevaan tietoon ja tehdään kokonaisarviointi.

Arvioinnilla tehdään näkyväksi erilaisissa tilanteissa olevien lasten ja nuorten tarpeet sekä mahdollistetaan lasten ja nuorten kuuleminen niin, että lasten ja nuorten kokemusasiantuntijuus saadaan käyttöön. Lisäksi arviointi parhaimmillaan lisää päätöksenteon läpinäkyvyyttä.

Suomen lainsäädännössä ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (IVA) on ollut lakisääteistä vuodesta 1994 ja Suomi on sitoutunut Lasten oikeuksien sopimuksen lasten kuulemisen velvoitteeseen jo vuodesta 1989.

MITÄ TULEE HUOMIOIDA?

Kuka tekee?	<p>Lapsivaikutusten arviointi koskee useita toimialoja ja on siksi moniammatillista arviointia.</p> <p>On hyvä sopia yksi vastuuhenkilö huolehtimaan aikataulutuksesta, vastuuttamisesta ja analysoinnista sekä yksi henkilö päivittämään esimerkiksi avointa nettisivua, jonne tieto kootaan. Esimerkiksi Kouluhankkeissa vastuuhenkilö on usein sivistystoimen johtaja tai joku muu ennalta sovittu henkilö.</p> <p>Lasten kuulemisessa avuksi on hyvä pyytää jo valmiita kunnan kolmannen sektorin toimijoita. Esimerkiksi Nuorisovaltuustoilla, Seurakunnalla ja urheiluseuroilla on kokemusta nuorten kuulemisesta sekä valmiit verkostot.</p> <p>LAVA on osa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa ja sitä edistetään kaikissa Päijät-Hämeen kunnissa keväällä 2018 yhteisessä oppimisprosessissa.</p>
Mitä on tuloksena?	<p>Eritelty analyysi seuraavista asioista:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nykytilan kuvaus• Lasten ja perheiden erilaisia näkökulmia kootusti• Onko jotain lapsiryhmiä, jotka tulee huomioida erityisellä tavalla palvelua uudistettaessa? (Esimerkiksi lasten erityiset tarpeet)• Eri vaihtoehtojen esiin nostaminen:<ul style="list-style-type: none">- mitä tapahtuu, jos ei tehdä muutoksia,- mitä tapahtuu jos otetaan vaihtoehto A, vaihtoehto B jne.- vaihtoehtojen mahdollisuudet ja uhat esille lasten näkökulmasta
Miten arviointi tehdään?	<p>Kuulemalla asiaan kiinteästi sidoksissa olevia asiantuntijoita, lasten ja nuorten tai perheiden edustajia sekä tutustumalla asiakirjoihin, tilastoihin ym. asiaan liittyvään taustamateriaaliin.</p>
Tiedottaminen	<p>Avoin tiedottaminen ja auttaa jakamaan tietoa varsinkin isoa joukkoa kiinnostavissa hankkeissa. Tiedottaminen vanhemmille on tärkeää esimerkiksi ennen oppilaiden kuulemista. (ks. esimerkki avoimesta blogista alla)</p>

ESIMERKKI HUITTISTEN KOULUVERKKOSELVITYKSEN AVOIMESTA LAVA-TYÖSTÄ

Lapsivaikutusten arvioinnin vaiheet pähkinäkuoressa

TAVOITTEENASETELU

1. Tunnistetaan tarve. Jos asialla todetaan olevan vaikutuksia lapsiin, tehdään vaikutusten arviointi.
2. Kuvaa taustat ja tavoitteet.

VALMISTELU

3. Kerää olennainen tieto
4. Kuule niitä, joita asia koskee. Lasten ja perheiden kokemukset ovat kokemustietoa.
5. Analysoi ja vertaile eri vaihtoehtojen vaikutuksia lasten oikeuksien toteutumiseen. (Lapsen oikeuksien sopimus)

PÄÄTÖKSENTEKO

6. Tee yhteenveto ja tarvittaessa suositus etenemisestä.
7. Julkista arviointi. Tiedota asiasta niitä, joita arvioinnissa on kuultu.
8. Tulosten huomioiminen jatkovalmistelussa ja päätöksenteossa.

SEURANTA

9. Kun päätös on tehty, seuraa ja arvioi toteutuneita vaikutuksia

LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUKSEN NELJÄ PERIAATETTA

1. **Syrjimättömyys** (2. artikla): Miten ratkaisu vaikuttaa erilaisiin lapsiin? Esim. tyttöihin / poikiin, kielellisiin tai etnisiin vähemmistöihin kuuluviin lapsiin, vammaisiin lapsiin, pakolaislapsiin, pienituloisten perheiden lapsiin?
2. **Lapsen oikeus kehitykseen** (6. artikla): Miten ratkaisu vaikuttaa lasten kasvuun ja kehitykseen?
3. **Lapsen näkemysten kunnioittaminen** (12. artikla): Onko lapsia kuultu ratkaisun valmistelussa ja kuullaanko heitä toteutuksessa ja seurannassa?
4. **Lapsen edun ensisijaisuus** (3. artikla): Miten ratkaisu huomioi lapsen oikeudet ja lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin?

Taulukko 1: Mukailleen Lapsivaikutusten ennakoarviointi pähkinäkuoressa, Miten Lavaa tehdään? www.unicef.fi/lapsivaikutukset

Taulukko 2: YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (LOS). Lapsia koskeva ihmisoikeussopimus, (1989)

MUKANA
HALLITUKSEN
KÄRKIHANKKEESSA